

Nadányi János

(Körös-Nadány [Körös-ladány], 1642?–Nagybajom, 1707. július 8.)

Florus Hungaricus (címlap).
Amszterdam, 1663.
Szegedi Egyetemi Könyvtár

A nemesi születésű Nadányi János a 17. század közepén igen hosszú időn át, 1656–1662 között tanult németalföldi egyetemeken, Utrechtben, Franekerben és Leidenben, Amszterdamban pedig felkereste az idős Comeniust. Megfordult Angliában is, majd Franciaországon és Svájcban keresztül utazott haza. Minthogy családja közben politikai okokból elszegényedett, 1666-tól a nagyenyedi kollégium tanára lett. Diákjai nem szerették, botrányos körülmények között távozott katedrájáról 1678-ban. Ekkor elhagyta Erdélyt, élete hátralévő három évtizedében a Partiumban működött mint kálvinista lelkész.

Édesatyja már 1656-ban olyan tanulmányi utasítással látta el a külföldi tanulmányútra induló fiát, amelyben antik és humanista történetírók tanulmányozását ajánlotta a figyelmébe. E történetírók között a késő antik Lucius Annaeus Florust nem említette ugyan, ám a Római Birodalom királyság-, köztársaság- és császárság-kori történetét is kompendiumba foglaló, a régi századokban igen népszerű és az iskolákban is tanított historikus a történeti érdeklődésű Nadányi János legfőbb mintaadóójává vált. A kötődést már főművének címe is kifejezi: a magyar történelmet a hun kezdetektől I. Lipót trónra lépéséig elbeszélő történeti munkája *Florus Hungaricus* címmel jelent meg latinul (Amszterdam, 1663), majd rövidesen kivonatolva és adaptált angol fordítása is elkészült (London, 1664). A latin történetíró neve egyébként is fogalomná vált a régi Európában: az egy-egy nemzet történetét tömören, ugyanakkor mégsem szigorú didaktikus szempontok szerint, hanem szellemes, ötletes megfogalmazásban összefoglaló történeti áttekintéseket mintegy műfaji megjelölésként illették a *florus* névvel, készült *Florus Anglicus*, *Florus Polonicus*, sőt *Florus Danicus* is.

Nadányi az antik eredeti eszmei összetevőinek és stilisztikai megoldásainak hatását egyaránt felmutató *Florus*ának tárgyi tekintetben Antonio Bonfini és Istvánffy Miklós történeti művei a legfőbb forrásai, a közelmúlt történetét tárgyaló záró szakaszokban pedig a politikai eseményekbe sodródó atya családi emlékei is szerepet kaptak.

Nadányi János műve sem az első, sem a legnagyobb hatású, sem a legeredetibb, sem a legértékesebb magyar történeti összefoglaló. Jelentősége abban áll, hogy egy 17. század közepén Európa-szerte divatos történetírói trendbe illesztette és a korabeli nyugat-európai közvélemény számára kivonatolva hozzáférhetővé tette elődeinek megállapításait.

Kecskeméti Gábor
MTA Irodalomtudományi Intézet

Ajánlott irodalom: Herepei János: Az öreg Comenius néhány magyar híve: Magyar diákok Amszterdamban. In *Adattár XVII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez III.* (Művelődési törekvések a század második felében. Herepei János cikkei.) Szerk. Keserű Bálint. Budapest–Szeged, 1971.; Bartoniek Emma: *Fejezetek a XVI–XVII. századi magyarországi történetírás történetéből.* Bp., 1975.; Nadányi János: *Florus Hungaricus – A magyar Florus (1663). Studia ad philologiam classicam pertinentia quae in Aedibus Universitatis Debreceniensis rediguntur*, 11. Debrecen, 2001.